

MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

TELEKI PÁL ORSZÁGOS FÖLDRAJZ-FÖLDTAN VERSENY

ORSZÁGOS DÖNTŐJÉNEK

FELADATLAPJA

2015/2016-os tanév

8. osztály

Közreműködő és támogató partnereink:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

RICHTER GEDEON

Kedves Versenyző!

Kérünk, mielőtt elkezdenéd a feladatlap kitöltését, figyelmesen olvasd át az alábbi útmutatót!

ÚTMUTATÓ

A feladat megoldásához segédeszköz nem használható!
Könyvet, térképet, mobiltelefont a versenyre bevinni nem lehet.
A feladatokat tintával (golyóstollal) kell megoldanod.

Mielőtt válaszolsz a kérdésekre, jól gondold át a feladatot.
Ne időzz sokáig egynél! Ha megakadsz, nyugodtan menj tovább!
A kihagyottakra akkor térj vissza, ha már valamennyi kérdésen végighaladtál, és még van időd!

A feladatlap összesen 100 kérdést, illetve feladatot tartalmaz.
Az egyes feladattípusok előtt útmutató található.
Ezek tanulmányozása elengedhetetlen a helyes megoldáshoz.

A feladatok elvégzése után a végleges válaszokat vedd át az „Értékelőlap”-ra. **Az „Értékelőlap”-on már nem javíthatsz, az átjavított válaszokat már nem fogadjuk el!**

Kérünk, törekedj olvasható írásra.
Minden helyesen megoldott válasz 1 pontnak számít. Az elérhető maximális pontszám: 100 pont.

A feladatok megoldására 1,5 óra, azaz 90 perc áll a rendelkezésedre.

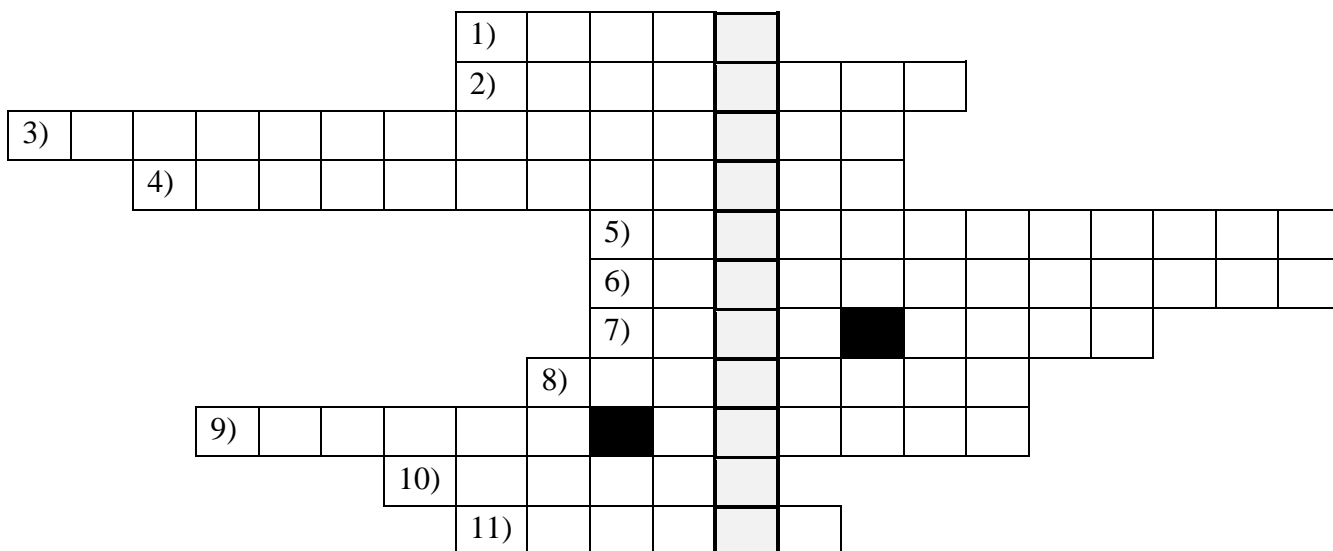
Jó munkát, sikeres versenyzést kívánunk!

KERESZTREJTVÉNY - TELEKI PÁL ÉLETE

Útmutató: Az alábbi feladat gróf Teleki Pál életével kapcsolatos. Főként élete fontos helyszíneit keressük. Oldd meg a keresztrejtvényt! A megoldásokat vezesd rá az „Értékelőlap”-ra!

A rejtvény megoldása Teleki életével kapcsolatos ismeretek fontosságát hangsúlyozza, hiszen évtizedekig elfogult vagy hamis beállításban mutatták be a tudós munkásságát.

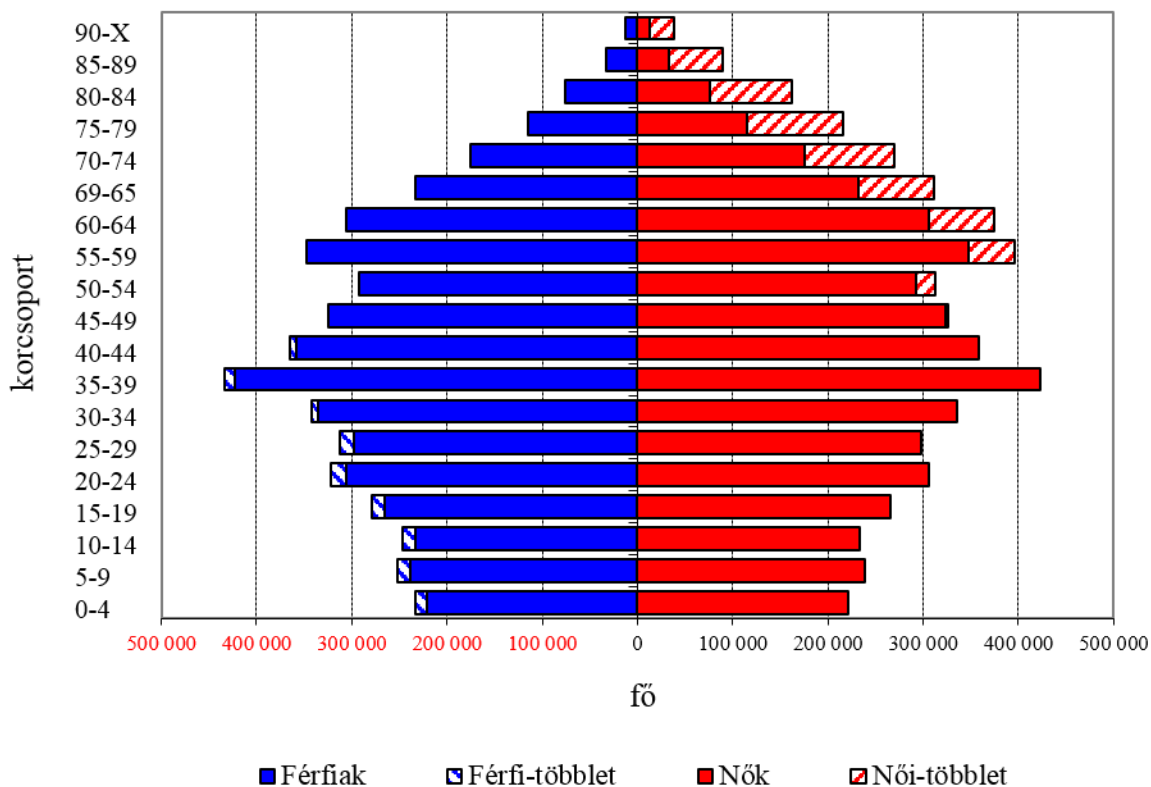

- 1) A Moszuli Bizottság tagjaként fontos feladatot látott el a Népszövetség megbízásából: ennek az országnak a komplex földrajzi, gazdasági és néprajzi összefüggéseit elemezte. Választ kerestek a szabad kurd állam megteremtésének lehetőségére is.
- 2) Az alföldi aszályos területek növénytermesztésének biztonságosabbá tételéhez alkalmazott tevékenység. Teleki kárpátaljai vízgazdálkodási program segítségével kívánta ezt biztosítani.
- 3) Ebben az országban tartották a békekonferenciát, ahol a magyar küldöttség Teleki egyedülálló térképe segítségével próbálta megváltoztatni a békediktátumot.
- 4) Teleki lelkiismereti okokból, a két ország közötti szerződésre hivatkozva nem vállalta hazánk részvételét ennek az országnak a lerohanásában, ezért önkezével vetett véget életének.
- 5) Hazánk ennek az országnak a szövetségi rendszeréhez tartozott, ezért a Teleki vezette kormány elfogadta az ország döntését a magyar területi visszacsatolások érdekében.
- 6) Teleki rendkívül művelt ember volt, több nyelven beszélt, olvasott. Fiatalemberként ebben a nagy történelmi multú, mediterrán országban is utazott, sok velencei, firenzei antikváriumban, könyvtárban kutatott ritkaságok, földrajzi munkák után.
- 7) Munkásságát számos földrajzi társaság elismerte. Ennek a városnak az egyeteme díszdoktorává avatta. Akkoriban még nem volt itt az ENSZ központja, hiszen a nemzetközi szervezetet csak 1945-ben alapították a Népszövetség utódjaként.
- 8) Ma ebben az országban található az az országrész, ahonnan családja származott.
- 9) Híres munkájának neve, amely a Kárpát-medence néprajzi viszonyait ábrázolja.
- 10) Jomard-díjat kapott Genfben, amikor egy Nemzetközi Földrajzi kongresszuson bemutatta ennek az országnak a történelmi atlaszát.
- 11) Nagybátyja kalandos utazásai nagy hatással voltak rá gyermekkorában. A híres vadászról és felfedezőről vulkánt is neveztek el Afrikában. Ma ebben az országban található.

IGAZ-HAMISÁLLÍTÁSOK: MAGYARORSZÁG KORFÁJA

Útmutató: Figyeld meg alaposan hazánk korfáját, majd dönts el az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak. Igaz állítás esetén I betűt, hamis állítás esetén H betűt írd az Értékelőlapra!

2014

12) Hazánk korfája alapján fogyó népesség.

13) A nők általában rövidebb ideig élnek, mint a férfiak.

14) A legnépesebb korosztály az aktív korúak közé tartozik.

15) Több fiú születik, mint lány.

16) A férfiak és nők aránya a nyugdíjas kor elérésekor egyenlítődik ki.

17) A férfiak oldalán a kiskorúak száma meghaladja a 1,5 millió főt.

18) A 15-19 éves korosztály száma meghaladja az 50-54 éves korosztály számát.

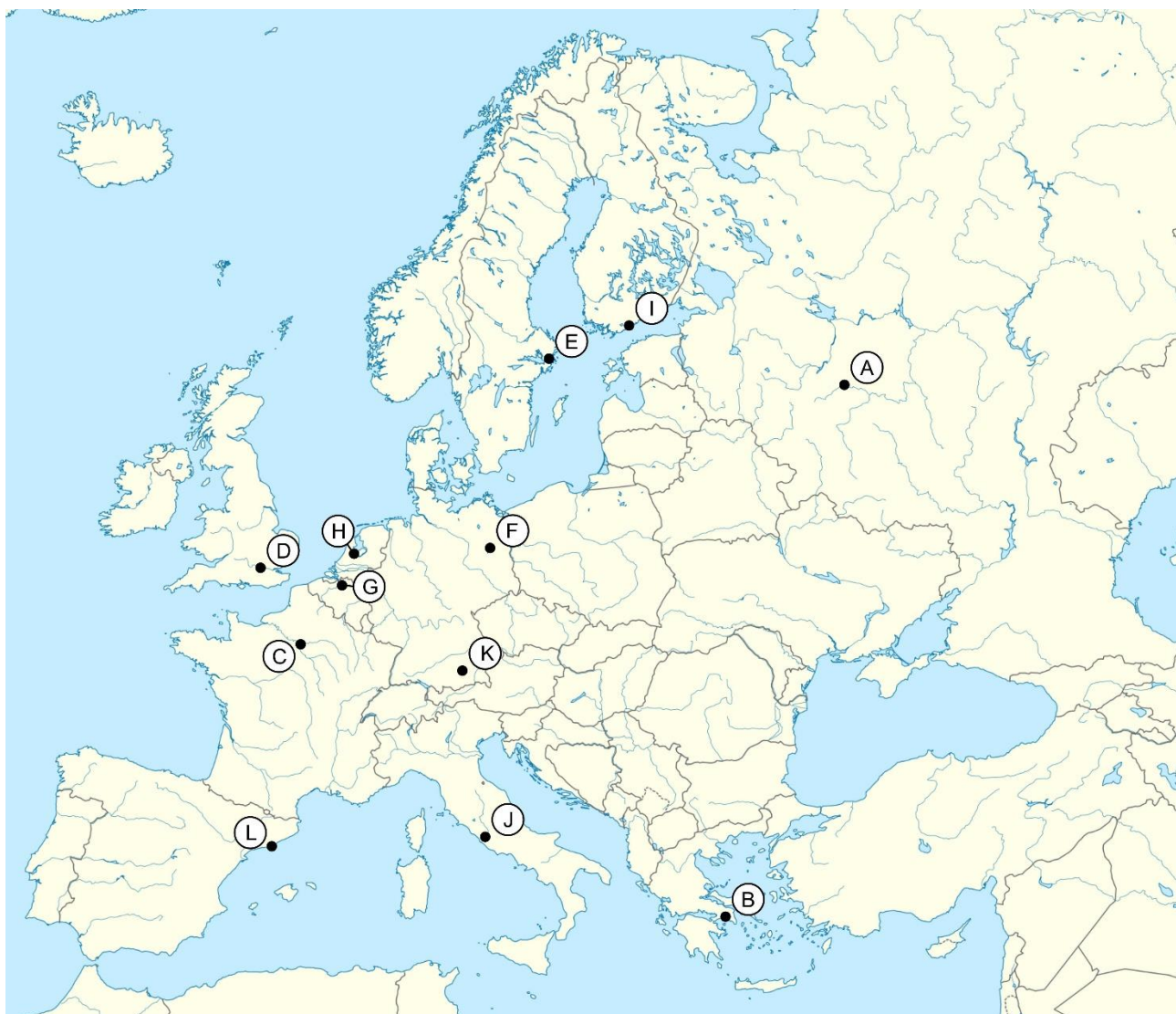
19) A 60-64 éves korosztály nagyobb száma összefügg a 35-39 éves korosztály kiugróan nagy népességszámával.

20) A 75-79 éves korosztály száma körülbelül 330 ezer fő.

OLIMPIÁK EURÓPÁBAN

Útmutató: 2016 ismét az olimpia éve! Tegyük most egy kis utazást az újkori olimpiák európai helyszínein. A térkép alatt állításokat találsz. Párosítsd össze az állításokat a térképen található betűkkel és a városnevekkel. Pontot csak akkor kaphatsz, ha a megoldásban a városnév és a megfelelő betűjel is szerepel. Válaszaidat vezesd rá az „Értékelőlap”-ra!

21) Első állomásunk a magyar csapat számára legsikeresebb olimpia helyszíne. Különlegessége még, hogy ezen az olimpián vett részt először a Szovjetunió. Ma a város legjelentősebb cége a Nokia, amely az 1960-as években kezdte meg a telekommunikációs eszközeinek gyártását.

22) Következő helyszínünk érdekessége, hogy a helyben lévő törpeállam vezetője, XXIII. János pápa személyesen áldotta meg. A város másodszor nyerte el az olimpia rendezési jogát, de először vulkánkitörés kárainak helyreállítása miatt vissza kellett mondania.

23) Utazásunk újabb városa a Siemens elektrotechnikai óriáscég központja. Az itt rendezett versenyen először tette meg az olimpiai láng a 3422 kilométert Olümpiából a városig.

24) Újabb olimpiai fővárosunkat vízen legalább olyan könnyű bejárni, mint szárazföldön. Számatalan folyó, csatorna hálózta be, amelyekkel összeköttetésben áll az Északi-tengerrel, valamint a Rajnával. Házai

cölöpökre épültek. Az olimpia történelmi jelentősége abban állt, hogy először indulhattak női atléták és tornászok.

25) Következő helyszínünk az újkori történelem során sokáig a világ pénzügyi központja volt. Már az újkori olimpiák alatt is utazhattunk itt a Föld legrégebb metrójával. Nem csak a világversenyek alatt számít az egyik leglátogatottabb, legbefolyásosabb világvárosnak.

26) Újabb városba érkezünk, amely tengerparti olimpiát rendezett, az olimpiai láng is vitorlášhajón érkezett. A verseny nyitódalát a világhírű énekesnő, Monserrat Caballé adta elő. Ma a város legnagyobb gazdasági ága a textilipar, híres divatmárkája a Mango. Ezen kívül évente turisták milliói keresik fel különleges látnivalói miatt.

27) A várost kopár hegyek veszik körül, nyaranta a hőmérséklet 28-35 °C körüli, rendkívül száraz az időjárás, gyakori a szmog. 1981 óta az Európai Unió tagja. Az egyik itt rendezett olimpia legeredményesebb versenyzője Michael Phelps úszó volt.

28) Következő megállónk Európa legnépesebb városa. Érdekessége, hogy ez a transzszibériai vasútvonal nyugati végállomása. Az itt rendezett olimpiát politikai okok miatt sok nyugati ország bojkottálta, akik pedig eljöttek, közös csapatban indultak.

29) Szigetekre épült városba érkezünk, amely megalakulásakor vasérc-kereskedelmi központ volt. Híres látnivalója a Vasa Múzeum, amely a világ egyetlen, épen fennmaradt 17. századi királyi hadihajója köré épült. Itt nyitották meg a világ első skanzenjét is. A város mellett üzemel Európa egyik leghíresebb gyógyszer- és robbanóanyag gyára. Az itt rendezett olimpia tragikus eseménye volt, hogy a maratoni futás egyik versenyzője az itt szokatlan melegben napszúrást kapott és meghalt.

30) A város egy medence területén fekszik, amelyet a legmagasabb európai hegységből érkező folyók töltöttek fel hordalékkal. Fontos autóipari, elektrotechnikai és biotechnológiai központ. Az itt rendezett olimpiai túsdrámájáról híresült el.

31) A kozmetikai ipar központja és a divat fővárosa a II. olimpia szervezésében felszínesnek bizonyult, ezért a verseny a „zűrzavarok olimpiája” nevet kapta.

32) A flamand város Európa egyik legnagyobb tengeri kikötője, a gyémántkereskedelem egyik központja. Olimpiai érdekessége, hogy Budapest is eredményesen pályázott a versenyszervezésre, de az I. világháború veszteseként végül nem csak a rendezést, de a részvételt is megvonták tőle.

33) Ezt a versenyt abban az országban rendezték, ahonnan az újkori olimpia atyja is származott. A főváros fontos iparága az autó- és repülőgépgyártás. Itt van többek között a Citroën központja.

34) Utolsó állomásunk stílusosan a legutóbbi olimpia színtere. Itt található világörökség a greenwich-i csillagvizsgáló.

MENNYISÉGI ÖSSZEHAJONLÍTÁS MAGYARORSZÁG

Útmutató: A megadott szempontok alapján tedd nagyságrendi sorba a feladatok után található, kisbetűvel jelölt földrajzi helyeket, fogalmakat. A kisbetűket megfelelő sorrendben vezesd az „Értékelő Lap”-ra! Csak a teljesen helyes sorrendért jár pont.

Tedd nagyságsorrendbe.....

35) ...népességszámuk alapján az alábbi városokat! (A legkisebbtől kezdve.)

- a) Debrecen b) Szeged c) Budapest

36) ...a szektorokat a magyar foglalkozási szerkezetben megjelenő arányuk alapján! (A legkisebbtől kezdve.)

- a) szolgáltatás b) mezőgazdaság c) feldolgozóipar

37) ... hazánk nemzetiségeit létszámuk alapján. (A legkisebbtől kezdve.)

- a) román b) német c) szlovák

38) ... hazánk településfajtaít darabszámuk alapján. (A legkisebbtől kezdve.)

- a) megyei jogú város b) egyéb város c) község

39) ... évi középhőmérsékletük alapján az alábbi városokat! (A legalacsonyabbtól kezdve.)

- a) Kecskemét b) Szeged c) Miskolc

40) ... koruk alapján az alábbi kőzeteket! (A legidősebbtől kezdve.)

- a) badacsonyi bazalt b) balaton-felvidéki agyagpala c) mátrai andezit

41) ... termőképességük alapján a talajtípusokat! (A legjobbától kezdve.)

- a) öntés- és láptalaj b) barna erdőtalaj c) mezőségi talaj

42) ... hazánk tavait területük alapján! (A legnagyobbtól kezdve.)

- a) Tisza-tó b) Velencei-tó c) Fertő

43) ... a belvízveszély mértéke alapján az alábbi tájakat! (A legkevésbé veszélyestől kezdve.)

- a) Kiskunság b) Zalai-dombság c) Szatmári-síkság

44) ... fűtőértéke alapján az alábbi energiahordozókat! (A legkisebb fűtőértéktől kezdve.)

- a) tőzeg b) barnakőszén c) lignit

ÖSSZEHASONLÍTÁS – KÁRPÁTOK és ALPOK

Útmutató: Hasonlítsd össze a Kárpátok hegységet az Alpok hegyiséggel! Ha az állítás a Kárpátokra igaz, írd A betűt. Ha az Alpokra, írd B betűt. Ha mindkettőre igaz, a válasz C, ha egyikre sem, akkor D! Válaszaidat vedd az „Értékelőlap”-ra!

A) Kárpátok B) Alpok C) mindkettő D) egyik sem

- 45) Keletkezése az újidő harmadidőszakra esik.
- 46) Az állandó hóhatár a déli hegyoldalakon magasabban van, mint az északon.
- 47) Keletkezésében a függőleges irányú belső erők a döntőek.
- 48) Keleti és nyugati része eltérő jellegzetességeket mutat.
- 49) Hágóinak nagy jelentősége volt a magyarok honfoglalásában.
- 50) Vulkáni vonulata területén jelentős a színesérc-bányászat.
- 51) Jellegzetes bukószele lavinákat okozhat.
- 52) Gleccsereinek rövidülését a globális felmelegedésnek tulajdonítják.
- 53) Jelentős mezőgazdasági ágazata a havasi pásztorkodás.
- 54) Erős, viharos, hideg szele a nemere.
- 55) Hegyvonulatai nyolc országot érintenek.
- 56) A hegység kialakulása egy időre esett az első szárazföldi növények megjelenésével.
- 57) A hegyvidékről lebukó hideg szele a bóra.
- 58) Az itt bányászott kősó fontos ipari nyersanyag.
- 59) A hegység határos a Bécsi-medencével.

DINOSZAURUSZ-EXPEDÍCIÓ A FILMDZSUNGEL AJÁNLATA

Útmutató: Az alábbiakban kérdéseket és válaszokat találhatsz a **Dinoszauruszok és vadászaik** című filmmel kapcsolatban. Párosítsd a kérdéshez a megfelelő válasz betűjelét! Nem minden válasz párosítható kérdéshez! Válaszaidat vezesd az „Értékelőlap”-on!

- 60) Hol találhatóak az első magyar dinoszaurusz leletek?
- 61) Mi a vezetéckneve a Dinoszauruszkutató Expedíció vezetőjének (Dr. Attila)?
- 62) Melyik üledék utal a dinoszauruszok lelőhelyének valaha volt szubtrópusi, mocsaras, folyóágakkal és holtágakkal tarkított szigetvilágára?
- 63) Mi a tudományos neve az első európai tülkös szarvú, közepes kutya méretű dinoszaurusznak?
- 64) Hogyan nevezték el az expedíció által leírt 4 méter hosszú, növényevő, kb. 80 foggal rendelkező, páncélelemekkel védett dinoszauruszt?
- 65) Hol fedezték fel a Pannoniasaurusnak nevezett, sekély édesvízben élő, rettegett ragadozót?
- 66) Hol talált báró Nopcsa Ferenc több dinoszaurusz-leletet közel száz évvel ezelőtt?
- 67) Hol készítették el a dinoszaurusz leletek élethű animációját?
- 68) Melyik akadémián tanult Nopcsa Ferenc? (Itt foglalkozott először a dinoszaurusz-leletekkel.)
- 69) Melyik üledékes kőzet bányászata segítette Iharkút falu pusztulását?

- A) Mochlodon
- B) Ipolytarnóci Ősmaradványok Természetvédelmi Terület
- C) Gánt
- D) Szentpéterfalva
- E) Ajkaceratops
- F) Hátszegi Dinoszaurusz Geopark
- G) homokos, agyagos
- H) Ősi
- I) Hungarosaurus tormai
- J) löszös, márgás
- K) Iharkút Dinoszaurusz Lelőhely
- L) bauxit
- M) Egerszalók
- N) Theresianum

HAZAI TÁJAKON

A TERMÉSZETBÚVÁR FOLYÓIRAT CIKKEI ALAPJÁN

Útmutató: Figyeld meg jól az alábbi képeket! A Természetbúvár folyóirat „Hazai tájakon” cikkeiben megismert tájakat mutatják be. Párosítsd a kép alatt található neveket a képekkel! A nevek alatt találsz öt jellemzést és öt városnevet, amelyek kapcsolódnak a tájakhoz. Minden név, jellemző és város mellé a megfelelő kép betűjelét írd! Válaszaidat vezesd az „Értékelőlap”-ra!

A

B

C

D

E

F

70) Gödöllői-dombvidék

71) Kiskunsági Nemzeti Park - Fülöpháza

72) Az Ipoly Völgye

73) Sárvíz-völgye Tájvédelmi Körzet

74) Kőszegi-hegység

75) Jellegzetesek mesterséges csatornái és mocsaras árterekből kialakított halastórendszerei.

76) Érdekes formáinak alapja az ős-dunai eredetű hordalék, amelyet a szél alakított tovább.

77) Felszíne kettős jelleget mutat: egyrészt szurdokvölgyeszerű, eróziós vízmosások találhatók domborokkal, másrészt nagy kiterjedésű fás legelők jellemzik.

78) A kristályos palák alkotta táj szubalpin klímája kedvez a gyógyturizmusnak.

79) A táj kiemelt fontosságú vizes élőhely, szélsőségesen ingadozó vízjárása miatt évről évre nagy területeket önt el.

80) Székesfehérvár

81) Kecskemét

82) Balassagyarmat

83) Velem

84) Isaszeg

MIBŐL KÉSZÜLT? HAZÁNK TERMÉSZETI ERŐFORRÁSAI

Útmutató: Hazánkban megtalálható nyersanyagok felhasználásáról és tulajdonságairól olvashatsz egy-egy rövid leírást. Nevezd meg a leírás alapján a nyersanyagot! A képek segítenek! Válaszaidat rögzítsd az „Értékelőlap”-on!

85) Tégla és cserepek készítésére használják, nagyon finom szemcsékből álló üledékes kőzet, amely könnyen felveszi a vizet, megduzzad és vízzárává válik.

86) Többek között útburkolónak használják, sötét szürke színű, kiömlési vulkanikus kőzet.

87) Többek között a mezőgazdaság is felhasználja: fokozza a hozamot, javítja a talaj minőségét. Vulkáni hamuból és porból keletkezett kőzet.

88) Motortekercselésre, drótkészítésre használják. Vörös színű, jó hő- és áramvezető fém.

89) Sokrétű felhasználásának egyik módja, hogy kötőanyagot, cementet készítenek belőle. A változatos formában megjelenő kőzet részben tengerek mélyén keletkezik üledékként, fő alkotóeleme a kalcium-karbonát.

90) Burkolókőnek, sír- és díszítőkönek használják. Nagyon kemény, mélységi magmás kőzet, szépen felismerhetőek benne a nagy ásványszemcsék.

91) A legjobb termőképességű talajtípusok képződnek ezen az alapkőzeten. A jégkorszakban keletkezett üledékes kőzetlisztet a víz és a szél ereje halmozta fel.

TÉRKÉPOLVASÁS VÉRTES

Útmutató: Figyeld meg alaposan a turistatérképet, majd válaszolj a kérdésekre! Van, ahol neked kell a helyes választ kitalálnod, van, ahol három lehetőség közül kell megjelölnöd a helyes válasz betűjelét. Megoldásaidat vezesd rá az „Értékelőlap”-ra!

92) A térképen hány méterenként rajzolták meg a szintvonalakat? (Segít a Nagy-Csákány környezetének vizsgálata.)

93) Melyik égtáj felé érdemes elindulni, ha a Nagy-Csákányról a legkisebb szintkülönbség megtételével szeretnénk elérni a piros turistautat?

94) A térkép alapján melyik természeti jelenség közelébe helyeztek el pihenő- és szalonnasütő helyet?

95) Ha a feltüntetett magassági számokat vesszük alapul, hány méter a legnagyobb szintkülönbség, ami a térkép alapján megtehető?

96) Milyen fákból álló erdőt jelölnek a térképen?

97) Melyik természetű növényfajta/fajták jelét ismered fel a térképen?

98) Mit jelent a fehér egyenes vonal a térképen?

A) betonút az erdőben **B)** nyiladék az erdőben **C)** kisvasút nyomvonala

99) Az alábbi völgyek közül melyiknek legmeredekebb a völgyoldala?

A) Sárkánylyuk-völgy **B)** Hárságy-völgy **C)** Vinya-Bükk

100) A Lófőtől (437 m) milyen felszínformán indul el a kék kereszt turistaút Várgesztesig?

A) hegyoldalon **B)** völgyön **C)** sziklaszirtek között